

KALAALLIT NUNAANNI NUNANUT ALLANUT ILLERSORNISSAMULLU POLITIKI PILLUGU ISUMASIUINEQ SIULLEQ

MARIA ACKRÉN RASMUS LEANDER NIELSEN

Kalaallit Nunaanni Nunanut Allanut Illersornissamullu politiki pillugu isumasiuineq siulleq

Atuakkiortut: Maria Ackrén & Rasmus Leander Nielsen, Ilisimatusarfik
Suleqatigisat: Konrad-Adenauer-Stiftung, Stockholm & HS Analyse, Nuuk
Piginnittussaataaneq: © Ackrén & Nielsen, Ilisimatusarfik, Februaari 2022
Nutserisoq: Qivioq Løvstrøm
ISBN: 978-87-90197-02-5
Assiliartalersuineq: Malou Media, Nuuk (www.maloumedia.gl)

Akisussaassusermik Erseqqissaaneq: Saqqummersitami atuakkiortut isumaat saqqummerneqarput. Ilisimatuarfiup imaluunniit Konrad-Adenauer-Stiftung-ip inissisimaffiattut isigineqassanngillat. Tigusiffimmik innersuussineq ilanngunneqanngippat allaaserisap imarisai atorineqassanngillat: Ackrén, M & RL Nielsen (2022), *Kalaallit Nunaanni Nunanut Allanut Illersornissamullu politiki pillugu isumasiuineq siulleq*, Nuuk: Ilisimatusarfik/University of Greenland.

Nasiffik - Nunanut Allanut Sillimaniarnermullu Ilisimatusarfik
(www.uni.gl/ilisimatuutut-misissuinerit/nasiffik-nunanut-allanut-sillimaniarnermullu-ilisimatusarfik.aspx)

Ilisimatusarfik
Manutooq 1
Postbox 1061
3905 Nuussuaq Kalaallit Nunaat
www.uni.gl

Kalaallit Nunaanni Nunanut Allanut Illersornissamullu politiki pillugu isumasiuineq siulleg

Maria Ackrén, Ilisimatusarfik/University of Greenland

Rasmus Leander Nielsen, Ilisimatusarfik/University of Greenland

Ilisimatusarfik/University of Greenland 2020-imi novembarip decembarillu ingerlanerani nunanut allanut illersuinissamullu politiki pillugu Kalaallit Nunaanni innuttaasut isumasiorfigisimavaat. Tamanna Nuummi HS Analyse taavalu Stokholmimi Konrad-Adenauer-Stiftung suleqatigalugit ingerlanneqarsimavoq.

Tunuliaqut

Ukiuni kingullerni nunanut allanut illersuinissamullu politiki issittumi oqallisiginerulerneqarsimavoq. Issittup Kalaallit Nunaatalu soqutigineqalerneqarnerat assigiingitsutigut malugineqarsimavoq, soorlu silap pissusiata allanngornera, pinngortitami pisuussutit, umiarsuit issittumi assartuiffissaat nutaat, nunat inoqqaavisa pisinnaatitaaffii, nunat akornanni politiki, nunasiaataasimanerlu misissorneqarnerulerneratigut.

Kalaallit Nunaata tamakku tungaatigut inissisimaffia nunat tamalaanullu sunniutai ilisimatusarnerup silarsuaaninngaanniit annertunerusumik allaaserineqalersimavoq. Innuttaasulli isumaat ilisimaneqarpiarsimangilaq. Isumasiuinermi missiliuummik naatsorsuinikkut Kalaallit Nunaata nunanut allanut illersuinissamullu politikia pillugu kalaallit apersorneqarsimapput suliarlu aallaqqaataasumik ilisimatusarnikkut misissuineruvoq. Taamaasilluni nunanik tamalaanik atassuteqarneq suleqateqarnerlu taavalu Issittoq, issittumilu unammilligassat pillugit kalaallit isumaat isumasiuinermi paasinarsisinnerqarput.

Naalagaaffiit pissaanilissuit (t.i., USA, Ruslandi, aamma Kina) issittoq pillugu politikiat kalaallinik ernumagineqarpallaangitsoq aallaqqaataasumik inernerineqarsimasuni takuneqarsinnaavoq. Tamanna amerlanernik Kalaallit Nunaannut unammillernartutut isigineqanngilaq. Nunat Avannarlinnili akerlerluinnartut issittoq pillugu politikit nutaat ernumagineqartutut oqariartuutigineqartarsimallutik. Illersornissaq tungaatigut NATO’p suleqatiginissaa pissusissamisoortutut isigineqarpoq. Tamanna Pituffik/Thule Air Base-imut Amerikamullu attuumassuteqarnera pissutigalugu, naak NATO’mut attuumassuteqanngikkaluartoq. Ilimaginngisamillu paasineqarpoq kalaallit Kina ulorianartutut isiginngikkaat. Kina’p qallunaat nutaarsiassalerisarneranni mamarlerneqartarneranut sanilliullugu tupigutsaannarpoq. Kina’mulli isiginnittariaaseq assigiiaanngilaq, ilaasa Kina’lu suleqatigiinnissaq nunanut allanut saneqqiullugu nalikinnerusutut nalilersimavaat. Kalaallit Nunaanni oqallinnerni nunanut allanut illersornissamullu politiki naliginnaasumik sammineqarpiarneq ajorpoq. Kalaallit nunami namminermi pissutsit soorlu, suliffissaaleqineq, aningaasaqarniarneq inuuniarnermilu aningaasartuutit qaffakkiarnerat ernumagineerugaat inerniliinerni takuneqarsinnaavoq. Tamanna aamma Inatsisartuni oqallisigineqartartuni tarrarsorneqarpoq.

Misissuineq, Periaaseq Paasisutissallu

Isumasiuinermi paasisutissat tunngavigineqartut Kalaallit Nunaanni missiliummik naatsorsuinikkut HS Analyse-mik oqarasuaatikkut apersuinikkut katersorneqarsimapput (inuit 704). Isumasiornermi suliarineqartut piviusoq aallaavigalugu inerneqarnerat Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisaataanut sanilliullugit unneqqarissusiat tatiginassusiallu misissorneqarsimavoq, tassanilu takuneqarsinnaalluni peqataasut suaassusaat, ukiui, ilinniagaqarsimanerat, suliffigisaat, najugaqarfigisaallu agguataartumik Kalaallit Nunaanni inuit inuunerannut piviusorsiortuusut.

Oqarasuaatikkut normut 6000-it Tele-Post-imik tunniunneqarsimapput. Taakkunani akiligassanik aalajangersimasumik pisartagaqartut, mobilit, siumullu akileriikkanik normullik ilaallutik. Misissuineq oqaatsit pingasuni ingerlanneqarsimavoq: kalaallisut, danskisut tuluttullu. Apeqqutigineqartut Norwegian Institute of International Affairs (NUPI)¹ suliai tunngavigalugit suliarineqarsimapput. Islandimi aamma suliaq assingusoq ingerlanneqarpoq. Norskit apeqqutigisimasaat ilai Kalaallit Nunaannut naleqqussariarlugit atoqqinneqarsimapput nunat akornganni pissutsit sanilliunnarlugit. Apeqqutit soqutigineqarsimasut aamma ilanngunneqarsimapput. Taamaallat inersimasut 18-it sinnerlugit ukiullit misissuinermit peqataasinnaatitaasimapput.

Misissuineq 17-inik apeqquteqarpoq inuttullu assigiingissuteqarluni. Pissutsit sanilliussinnaanarlugit norskit suleriaasiat sapinngisamik malinneqarsimavoq, EU Kina'mullu tunngatillugit apeqqutit ikilisarneqarsimapput, USAlu pillugu apeqqutit ilanngunneqarsimallutik (Kalaallit Nunaata USAllu akonganni pissutsit, qanga ullutsinnilu, pingaaruteqariarmata). Apeqqutit ilai ilimagisatut ingerlalluannngillat, ingammik Brexiti pillugu apeqqutit, tassani peqataasut amerlanertigut "Naluara"-mik akisarsimapput. Ataatsimut isigalugu, peqataasut amerlassusai usorsinnarput akissutillu amerlasuut akineqarsimallutik. Naatsorsueqqissaarnikkut kisitsinerliornissamat ilamanassusia 2.5%-ip 3%-illu akonganiippoq kisitsisillu 95%-imik tatiginassuseqarlutik.

Kalaallit Nunaannut unammillernartut nunat tamalaanullu atassuteqarneq

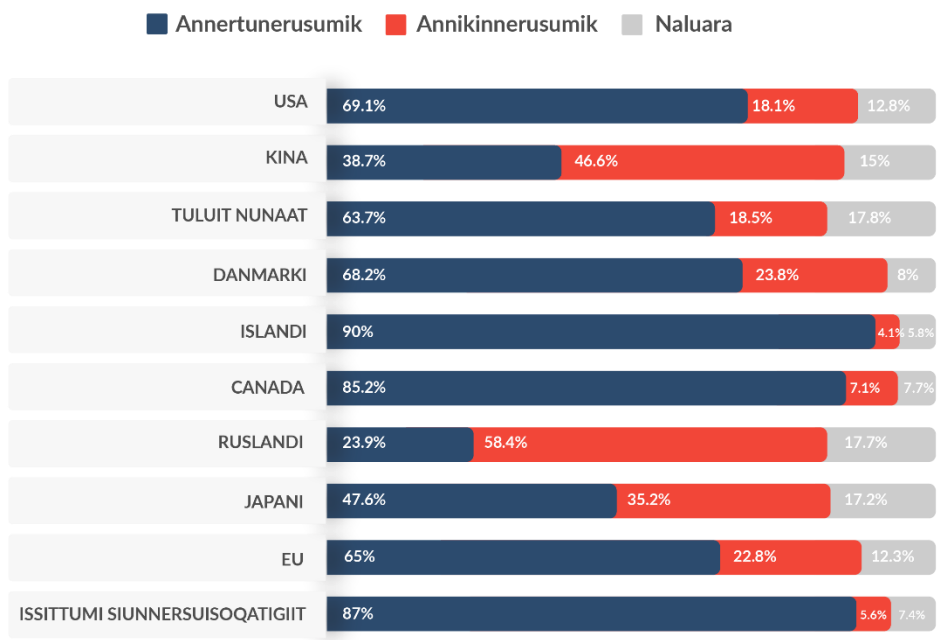
Kalaallit Nunaat 1721-miit 1953-i tungaanut nunasiaataanikuulluni sukkaasumik ineriartorsimavoq, 1953-mit 1978-imut amteqarfiusimalluni, 1979-mit 2008-mut Namminersornerullutik Oqartussaqaarluni massakkullu 2009-miit Namminersorlutik Oqartussaqaarluni. Nunasiaataanerup nalaani nunanut allanut tunngasut tamarmik Københavnimi Danmarkimiittumi aalajernerneqartarsimapput. Kalaallit Nunaata amteqarfittut inissinneqarnera allaffissornikkut ingerlatsinissamat periarfissinneqarpoq, nunanulli allanut tunngasutigut oqaasissaqartitaanani. Taamaakkaluartoq EF-imut qinersitsitsinermi Kalaallit Nunaat qinerseqataasimavoq, amerlanerillu ilaarsortaanissaq naaggarsimallugu, Danmarkimili EF-imut ilaasortanngornissamat akuersisimallutik. Kalaallit Nunaat taamaallaat amteqarfittut inisseqqariarmat Danmarkip ataani pinngitsaaliissumik EF-imut ilaasortanngortitaapput. 1979-imi Namminersornerullutik Oqartussatigut inatsisitigut naalakkersuinikkullu pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaannut

¹ Takuuk Øyvind Svendsen & Åsmund Weltzien (2020), 'Norwegians Adapting to a Changing World', NUPI Report nr. 9/2020.

tunniunneqarput. Tamanna tungavigalu 1982-imi Kalaallit Nunaanni EF-imut ilaasortaaneq pillugu qinersititsisoqaqqippoq, Kalaallit Nunaat ukiut pingasut ingerlaneranni EF-imit anippat. 1985-imi Kalaallit Nunaat EF-illu akornnganni isumaqatigiisummik atsiortoqarpoq, Kalaallit Nunaat EU-p nunasiaatigisimasaanut niuernikkut suleqatigiiffiani ilaasortatut (OLT), inissisimalerluni tamannalu ullumimut atuuppoq. 1957-imi Rom-imi aalajangiisummi EF-imi Naalagaaffiit Ilaasortat nunasiaatigisimasaat OLT-it ataani ataatsimoorneqarsimapput. Tamannalu Kalaallit Nunaannut iluaqutaavoq EU-p ataani periarfissanut aningaasaliissutinullu pissarsisinnaangorami, tamanna saniatigut Kalaallit Nunaat EU-llu akornnganni Suleqatigiinnissamut Isumaqatigissutip kingunerisaanik aalisarnikkut ilinniartitaanikkullu isumumaqatigiisuteqarluni. Taamaakkaluartoq Kalaallit Nunaat EU-mi ilaasortaangilaq. Kalaallit Nunaanni innuttaasut EU-lu suleqatigiittoqassanersoq aperineqaraangamik 65%-it akisimapput Kalaallit Nunaat EU-llu akornngani suleqatigiittoqarnerusinnaasoq, taamaallaallu 22,8%-it suleqatigiinneq annikillisarussullugu akisimallutik (12,3%-it nalullugu) (takussutissiaq 1 takuuk). EU-mut ilaasortanngoqqinnissamut qinersisoqaqqissagaluarpat kalaallit soqutiginninngillat. Kalaallit 60%-ii ilaasortanngoqqinnissamut naaggarpup 40% -illu akuerinnillutik (takussutissiat 2-t takuuk).

Takussutissiaq 1: Nunanik allanik kattuffinnillu suleqatigiinneq

Kalaallit Nunaata nunat allat kattuffinllu tulleriarlugit allatorneqarsimasut qanoq suleqatigissavai?

Takussutissiaq 2: EU-mut ilaasortanngoqqinnissamut qinersisitsineq

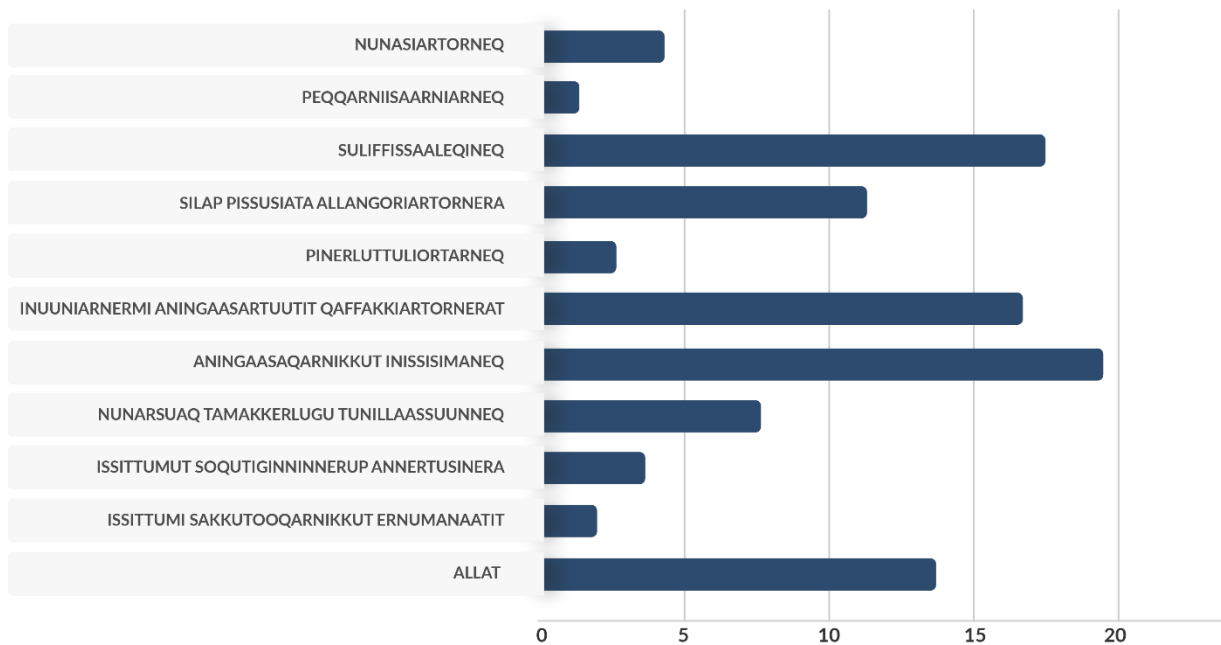
Kalaallit Nunaanni EU-mut ilaasortanngoqqinnissamut qinersisoqassappat qanoq qinersissagaluarpit?

Namminersorlutik Oqartussaqaarneq Kalaallit Nunaannut nunat tamalaat akornganni atassuteqarnissamut periarfissanik nutaanik tunisisimavoq. Inuiaat nunallu akornganni kattuffiinit naalagaaffinnut matoqqanngitsunut peqataanissaminut Kalaallit Nunaat periarfeqalersimavoq, taamasillunilu nunat allat suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqaqatigilersinnaallugit, *assersuutigalugu* aalisarnerup tungaatigut. Kalaallit Nunaat nunanut allanut tunngatillugu 1953-imi grundlovip – tunngaviusumik inatsisip – pisinnaatsitsissutaanik qaangiilluni suliaqartarsimavoq. Issittoq pillugu pissutsini Kalaallit Nunaat aamma peqataasarsimavoq, silap pissusaata allangoriartонера, nunap qeriuannartup aakkaluttuinnarnera, nunap pisuussutai tamakkunillu inuussutissarsiteqartoqarsinnaaneq. 2008-mi Ilulissani isumaqatigiissut atsiorneqarpoq, tassanilu naalagaaffiit akorngani Issittumi aporaattoqassanngitsoq isumaqatigiissutigineqarluni, taannalu 2018-imi atsioqqinneqarpoq. Taamaakkaluartoq, kalaallit inuiaattut suut unammillernartutut isiginerlugit aperineqaraangamik, nunat tamalaani unammilligassat ernumagineqanngitsut akissutaanni takuneqarsinnaavoq. Kalaallit nunami namminermi pissutsit soorlu aningaasaqarniarnikkut pissutsit (19,5%), suliffissaaleqineq (17,2%), inuuniarnermilu aningaasartuutit qaffakkiartorerat (16,6%) unammilligassat annerpaattut isigivaat. Silap pissusiata allangoriartонера sisamaattut toqqarneqartarsimavoq (11,3%) (takussutissiat 3-at takuuk). Illersornissamut navianartutut isigineqartut pillugit toqqaannarnerusumik apeqqutigineqarmata, amerlanertigut ernumasoqanngilaq. Peqataasut 35,2%-ii illersornissamut navianarsinnaasut naliginnaasutut isigaat. 29,1%-ii illersornissamut navianarsinnaasut annikitsutut isigivaat, 17,7%-illu illersornissamut navianarsinnaasut annertusutut nalilersimallugit (takussutissiat 4-t takuuk). Tamanna Issittup aporaaffiussanngitsutut aalajangernermit naapertuuppoq.

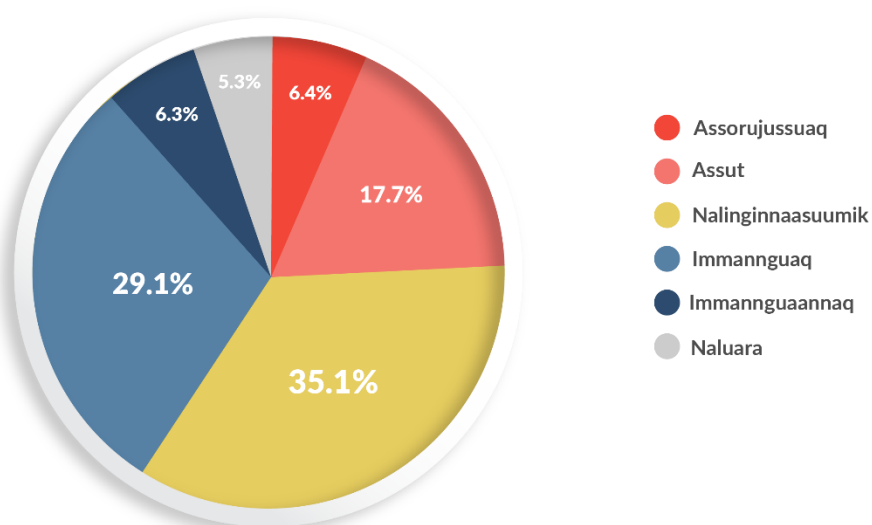
Takussutissiaq 3: Kalaallit Nunaannut unammilligassat pingaarnertit

Kalaallit Nunaata unammilligassai pingaarnertit suuppat?

Takussutissiaq 4: Illersornissakkut aarlarinarineqartut

Massakkut illersornissaq tungaatigut pissutsit qanoq aarlerinarsoritigivigit?

Kalaallit Nunaat naalagaaffiit pissaanilissuillu

Sorsunnersuit aappaanilli Kalaallit Nunaata Amerikap Europallu akornganni inissisimaffia tunngavigalugu Kalaallit Nunaata USAlu akornganni attaveqateqatigiinneq ingerlanneqalersimavoq. Sorsunnersuup taavalu Sorsunnerup Nillertup nalaani Kalaallit Nunaanni sakkutooqarfiit arlallit pilersinneqarlutillu atuutilersimapput. Massakkut taamaallaat Pituffik, Thule Air Base, suli sakkutooqarfigineqarpoq. Pituffik Amerikamiut sakkutuut timmisartortafiata immikkoortortarivaat, taamaasillunilu Amerikamiut illersornikkut politikianut ilaalluni. Kalaallit Nunaanni innuttaasut USAlu suleqatigiinneq pillugu apersoneqarnermi 69.1%-ii naalagaaffik pissaanilissuaq annertunerusumik suleqatigerusullugu akisimapput. Taamaallaat 18.1%-ii annikinnerusummik suleqatigeerusussimapput, 12.8%-iilu nalornillutik (takussutissiaq 1 takuuk). Kalaallit Nunaata USAp Kina'mut tunngasunut politikianut malinnissanersoq pillugu apeqqutimut kalaallit nangaanerupput. Taamaallaat 18.4%-ii USAp politikia akuerivaat, 81.6%-iilu USAp Kina'mut tungasunut politikiaata malinnissaanut akerliullutik (takussutissiaq 5-t takuuk). Illersornissakkut politikia tungaatigut peqataasut Kalaallit Nunaata massakkut iligisaminik attatiinnarnissaa, s.i. NATO, USAlu, qinersimavaat (68%) (takussutissiaq 6-at takuuk). Taamaakkaluartoq, peqataasut Kalaallit Nunaata naalagaaffiit pissaanilissuillu akornganni pissutsit pillugit apeqqutinut akissutaat maluginiagassaapput. Innuttaasut USAp nunanut allanut illersornissamullu pillugit inissisimaffia ersarittumik paasisaqarfigerusuppaat. 56.6%-it inissisimaffik ersarittoq takorusuppaat, 37.9%-ii aningaasaqarniarnikkut pissutsit pitsaasunerusut kissaatigalugit (takussutissiat 7-t takuuk).

Takussutissiaq 5: USAp Kina'mut tunngasunut politikia

USAp Kina'mut tunngasutigut politikia
Kalaallit Nunaata malissagaa isumaqarpit?

18.4%
Aap

81.6%
Naamik

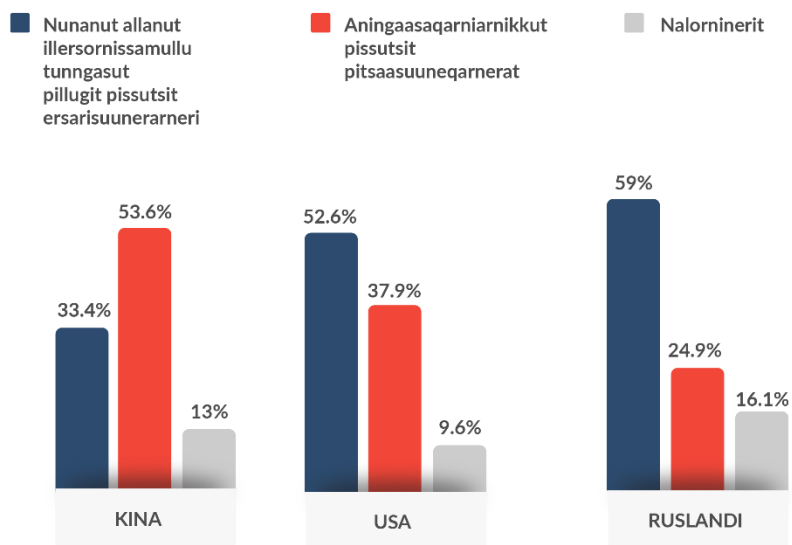
Takussutissiaq 6: Iliginnerit

Nunanut allanut politikip tungaatigut Kalaallit Nunaata ...

Takussutissiaq 7: Naalagaaffiitt Pissaanilissuit

Kalaallit Nunaata naalagaaffillu pissaanilissuit akornganni pissusilersuutit

Kina’p Issittoq soqutiginniffigiartuinnarpaa, imminnulu “naalagaaffik Issittumut qanittutut” taagorluni. Pisortatigoortumik Kina’p soqutigisai ilisimatusarnikkut aningaasaqarnikkullu tunngaveqarput. Aatsitassarsiornikkut ilisimatusarnikkullu aningaasaliinissamut soqutiginninneq annertuvoq, Issittumilu naalagaaffiit, ammalu Kalaallit Nunaat, suleqatigilluarnissaat soqutigineqarluarluni. Kina Issuttumi Siunnersuisoqatigiinni alaatsinaattutut ataatsimeeqataasutut peqataasarpog, tamanna 2004-miit 2013-ip tungaanut suliniutigisimavaat, alaatsinaattutullu inissisimanertik Kirunami 2013-imi angusimavaat. Kina’p nunarsuarmioqatigiinnut sunniuteqarnerata annertusiartornera nunat arlallit aarlerinartippaat, Kina’llu demokratiskiunngitsumik suleriaaseqarnera taavalu Afrikami nunanik aningaasaqarnikkut namminersorsinnaangissuseqartitsilernerata tunngavigalugu aarlerinartillugu. Isumasiortitsinermi petaqaasut Kina pillugu akissutaanni takuneqarsinnaavoq kalaallit Kina’p tungaatigut isumaat assigiinngitsuusut. Kalaallit 53%-iisa missaat Kina’p nunarsuarmioqatigiinni peqataanerulernerata pitsaasutut isigaat, 47%-iisalu akueriuminaatsillugu (takussutissiat 8-t takuuk). Kina’mit aningaasaliissutit tungaatigut kalaallit nangaanerupput. Taamaallat 32.2% Kina’mit aningaasaliissutit tikilluaqqaat, 67.8%-it Kina’mit aningaasaliissutit qujaannarlugit (takussutissiat 9-t takuuk). Kina’p silarsuarmioqatigiit kattuffiinut sunniuteqarnera kalaallit 58.1%-inik pitsaasutut isigineqarpoq, 41.9%-it tamanna akueriuminaatsikkaat (takussutissiat 10-t takuuk). Kina’mut atassuteqarneq tungaatigut aningaasaqarniarnikkut pissutsit pitsaasuunissaat kalaallinik pingaartinneqarsimavoq (53.6%), 33.4%-it Kina’p nunanut allanut illersornissamullu pillugit inissisimaffia ersarittumik paasisaqarfigerusussimavaat (takussutissiat 7-t takuuk). Kina’p silarsuarmioqatigiit kattuffiinut sunniuteqarnera kalaallinik pitsaasutut isigineqarpoq, taamaakkaluartorli aningaasaliissutut Kina soqutigineqarpiannigilaq, aningaasaqarnikkulli pissutsit pitsaasuunissaat piumaneqarluni. Ataatsimut isigalugu, paatsuugassaannngitsumik Kina’mut isiginnittariaaseqartoqannigilaq. Tamanna suleqateqarneq pillugu apeqqummut akissutaasimasuni takulluarneqarsinnaavoq, 46.4%-it Kina’lu suleqatigiinneq annikillisaruppaat, 38.7%-it Kina’lu annertunerusumik suleqatigiikkusuttut (takussutissiaq 1 takuuk).

Takussutissiaq 8: *Kina 'p nunarsuarmioqatigiinnut sunniuteqarnera*

Kina'p nunarsuarmioqatigiinnut sunniuteqarnera annertusiartuaarpoq.
Qanoq malunniuteqarsoraajuk ... ?

Takussutissiaq 9: *Kina 'mik aningaasaliissutit*

Kina'p nunarsuarmioqatigiinnut sunniuteqarnera annertusiartuaarpoq.
Isumaqarpit: ... ?

Takussutissiaq 10: Kina'p silarsuarmioqatigiit kattuffinut sunniuteqarnera

Kina'p silarsuarmioqatigiit kattuffinut sunniuteqarnera ... ?

Ruslandi tungaatigut kalaallit 59%-ii malillugit, Ruslandip nunanut allanut illersornissamullu pillugit inissisimaffia ersarittumik paasisaqarfigerusussimavaat, 24.9%-it aningaasaqarniarnikkut pissutsit pitsaasuunissaat pingaartissimavaat. Nalornisimasut amerlasimapput 16.1%-iullutik (takussutissiat 7-t takuuk). Ruslandi Issittumi naalagaaffit pissaaneqarnerpaat akornganniippoq, Barentshav-imili killeqarfiup annertussusaa pissutigalugu Ruslandip soqutigisaqarfii Norge Finlandillu qanittuaniinnerusarput. Ilaatigut umiarsuaq aqqartartut GIUK-gap'imut (Imaq Kalaallit Nunaata, Islandip, Tuluit Nunaatalu akornganniittoq), Kalaallit Nunaata kangianut, qanillartortartut oqallisigineqalertarput. Kalaallit Nunaat Ruslandilu akorngani isumaqatigiissuteqarpoq, s.i. aalisarneq suleqatigiinnerlu pillugit isumaqatigiissutit, soorlu Issittumi Siunnersuisoqatiginnut atatillugu. Ruslandi pillugu Kalaallit Nunaanni oqallittoqarpiarneq ajorpoq.

Nunat tamalaani silarsuarmioqatigiit kattuffinilu suleqateqarneq

Nunat tamalaat akornganni suleqatigiinnikkut Kalaallit Nunaat 1970-ikkunnili maligassiuusuusimavoq, Danmarkip peqatigalugu 1973-imi EF-imut ilanngussimavoq 1977-imilu ICC'mik (Inuit Issittormiut Siunnersuisoqatigiiffiat) pilersitseqataasimalluni. Kalaallit Nunaat Naalagaaffit Peqatigiit suliassaqarfianni peqataallunilu sullarissimaqaaq, ingammik nunat inoqqaavisa pisinnaatifii tungaatigut. 1984-imi Kalaallit Nunaat Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiiffiani ilaasortanngorpoq. Danmarkillu ilaatigut Kalaallit Nunaat naalagaaffeqatigiit sinnerlugit ataatsimiinnerni peqataatittarsimavaa, s.i. Issittumi Siunnersuisoqatigiinni 1990-ikkut nalaanni. Kalaallit Nunaat massakkut kattuffinni

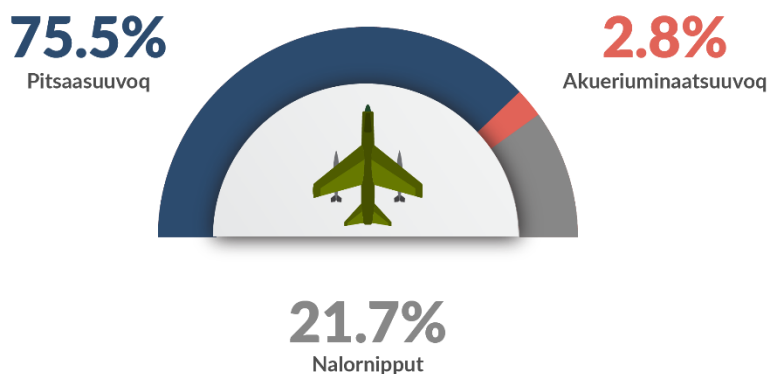
suleqatigiiffinnilu peqataasarpooq, ilaatigut Danskit ilagalugit peqataasarluni. Nunat tamalaat akornganni suleqatigiinnissaq tungaatigut nuannarineqarnerusut akissutini takuneqarluarneqarsinnaapput, tassani Issittumi Siunnersuisoqatigiit (87%), Islandi (90%) aamma Canada (85.2%) kalaallinik suleqatissatut pingaartinneqartutut nalilernerqarsimallutik (takussutissiaq 1 takuuk). Kalaallit Nunaata nunanut allanut politikiaata tungaatigut pingaarnertut isigineqartut pillugit akissutini takuneqarsinnaavoq 56.7%-it isumaqartut nammineq soqutigisat aallutinneqassasut 43.3%-illu akisimallutik naalagaaffiit iligisat suleqatigineqassasut (takussutissiat 11-t takuuk). NATO iligisatut pitsaasutut isigineqarluarpoq; 75.5% -it akisimapput NATO iligisaq pitsaasuunerarlugu, taamaallaallu 2.8% NATO iligisatut akueriuminaatsissimallugu. Innuttaasut 21.7%-it pitsaasutut akueriuminaatsutulluunniit nalilersinnaannginnamikku nalornisutut taasisimapput (takussutissiaq 12-t takuuk). Kalaallit Nunaanni nunanik allanik aningaasaliiffigineqarneq tungaatigut amerlanerit pitsaalluinnartutut isigivaat (27%), pitsaasutut (31.1%), ilaat tamaasaasoritippaat (30.6%), taamaallaallu ikittunnguit akueriuminaatsillugu (4.9%) immaqaluunniit akueriuminaatsorujussuutillugu (1.4%) (takussutissiaq 13 takuuk).

Takussutissiaq 11: Kalaallit Nunaata nunanut allanut politikikkut suleqatiginnermi soqutigisai

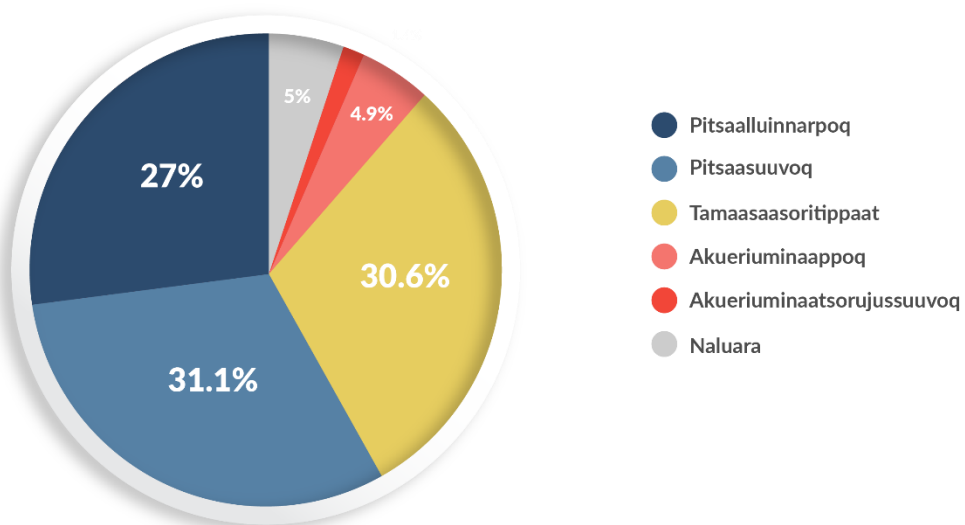
Takussutissiaq 12: NATO

Isumaqarpit NATO ilgisatut pitsaasuusoq imaluunniit akueriuminaatsuva?

Takussutissiaq 13: Kalaallit Nunaanni FDI – nunanik allanik aningaasaliiffigineqarneq

Kalaallit Nunaanni nunanik allaneersunik aningaasaliisoqartarnissaa qanoq isumaqarfigiviuk?

Inerniliineq

Kalaallit Nunaanni nunanut allanut politiki oqallisigineqarpiarneq ajornera suliami saqqummivoq. Isumasiuinermi akissutit nunanut allanut illersornissamullu politiki pillugu tungaatigut naalagaaffiit pissaanilissuarnut sammiveqarnerusimapput. EUp Kalaallit Nunaatalu akornganni suleqatigiinnerup annertutinnerulernissaanik kissaateqarneq, taamaakkaluartorli EUmud ilaasortanngornissamut akerliuneq paasisat alutornartut ilagaat. Soqutiginarloq alla tassaavoq kalaallit nunami namminermi pissutsit ernumagineerugaat nunarsuarmioqatigiinni pissutsit soqutigivallaarnagit.

Aningaasaqarniarneq suliffissaaleqineq, inuuniarnermilu aningaasartuutit qaffakkiartornerat ernumagineqarput. Silap pissusiata allangoriartornera, nunasiartorneq, pinerluttuliortarneq, Issittumilu sakkutooqarnikkut ernumanaatit unammilligassatut pingaarnertut isigineqanngillat.

Kalaallit Nunaanni siunissami qaninnermi nammineq sakkutooqalernissaq ilimananngilaq (takussutissiaq 14 takuuk). Kalaallit Nunaata iligisaanut USAmullu annertunerusumik pitsaasumik isiginnittariaaseqartoqarpoq, malugineqarporli USAp nunanut allanut illersornissamullu tunngasut pillugit inissisimanerata ersarinnerunissaa kissaatigineqartoq.

Naggataasumik Kina'mut arlariinnik isumaqarneq inerniliiffigineqarpoq. Kina *immini* nunat tamalaat akornganni ernumanaatit isigineqanngilaq, taamaakkaluartorli kalaallit Kina suleqatiginissaa kajungernarinngilaat aammalu Kina'mit aningaasaliissutinik atuerusunnatik. Illuatungaani aningaasaqarniarnikkut pissutsit pitsaasuunissaat soqutigineqarluni, taamaasilluni kalaallit Kina'mut isummerneru nalorninartorsiornarlutik. USA, Kina Ruslandilu toqqaannartumik sanilliunneranni (takussutissiat 7-t takuuk) illersornissamut aningaasaqarniarnikkullu piumanerusat takuneqarsinnaapput, siunissamilu ilisimatusarnissami tamanna eqqumaffigineqassassoq innersuussutigineqarpoq. Suliaq una Kalaallit Nunaanni sammisami isumasiuineq siulliuvoq, kalaallillu massakkorpiaq nunanut allanut illersornissamullu politiki pillugu isumaannik imaqarluni. Inuiaqatigiinni isummat assigiinngisitaartunut paasisaqarnerulerniassagaanni annertunerusumik ilisimatusarnikkut misissuinissaq sulii pisariaqartinneqarpoq. Neriuppugut siunissami akuttoqatigiittumik isumasiuinerneq ingerlatsisarsinnaassalluta, taamaasillutalu ilisimasaneq katersillutalu Kalaallit Nunaata nunat tamalaani aqutissiuisutut inissisimaffiata ineriartorneranut malinnaaffiginnissinnaassalluta.

Takussutissiaq 14: Kalaallit Nunaanni sakkutooqarneq

Kalaallit Nunaat nammineq sakkutooqalissasoraajuk?

KALAALLIT NUNAANNI NUNANUT ALLANUT ILLERSORNISSAMULLU POLITIKI PILLUGU ISUMASIUINEQ SIULLEQ

MARIA ACKRÉN & RASMUS LEANDER NIELSEN

ILISIMATUSARFIK, FEBRUARIA 2022